

بسمه تعالی

جامعه و منطقه بندی

جمعیت عشایر کوچنده ایران

تألیف: پروفیسور عباس بخشنده نصرت

استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنجان
بامکری

مهندس فرحناز میراج

تهران ۱۳۹۰

سرشناسه: بخشنده نصرت، عباس، ۱۳۱۵ -
 عنوان و نام پدیدآور: جامعه و منطقه‌بندی جمعیت عشایر کوچنده ایران/تالیف عباس
 بخشنده نصرت با همکاری فرحناز میراج.
 مشخصات نشر: تهران: نصرت، ۱۳۹۰.
 مشخصات ظاهری: ۲۴۲ ص. مصور، جدول، نقشه.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۱۶۱-۰۰۹
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: عنوان به انگلیسی: Society and zoning population of Iranian nomadic tribes.
 یادداشت: کتابنامه
 موضوع: ایلات و عشایر -- ایران ، ایلات و عشایر -- ایران -- آمار
 ایلات و عشایر -- ایران -- جنبه‌های جامعه‌شناختی
 شناسه افزوده: میراج، فرحناز، ۱۳۵۵ -
 رده بندی کنگره: ۳۸۹ ج ۲/کب ۶۹ DSR
 رده بندی دیویی: ۹۵۵/۹۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۷۲۳۴۷۶۱

عنوان و نام پدیدآور: جامعه و منطقه‌بندی جمعیت عشایر کوچنده ایران

تالیف عباس بخشنده نصرت، با همکاری فرحناز میراج.

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۵۰۰۰ تومان

حروفچینی و صفحه آرای: فرحناز میراج

چاپ، صحافی: شریف

لیتوگرافی: تادر

نشانی: تهران، سه‌رودی جنوبی، خیابان حسام زاده حجازی، خیابان اقلیمی، پلاک ۵، طبقه ۲،

تلفن: ۷۷۵۳۰۷۴۵ ، NOSRAT۸۶@yahoo.com

کلیه حقوق اعم از چاپ، تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و جز اینها برای مؤلفین محفوظ است.

فهرست مطلب	صفحه
پیشگفتار	
مقدمه	
بخش اول : جامعه	
فصل اول : مروری اجمالی بر گذشته و نقش عشایر کوچنده	۲۰
۱-۱- قبل از تاریخ	۲۱
۱-۲- دوره تاریخی (دوره باستان)	۲۱
۱-۳- دوره اسلامی	۲۳
۱-۴- اثرات اجتماعی و اقتصادی کوچندگی	۲۴
۱-۵- نقش نظامی سیاسی عشایر	۲۶
۱-۶- ملیشای سنتی	۲۷
منابع و مأخذ فصل اول	۲۹
فصل دوم : جامعه عشایر کوچنده	۳۱
۱-۲- انواع معیشت	۳۱
۲-۲- معیشت کوچندگی	۳۱
۲-۳- تطوّر معیشت عشایری	۳۴
۲-۳-۱- کوچندگی شبانی یا کوچندگی محض	۳۵
۲-۳-۲- نیمه کوچندگی	۳۶
۲-۳-۳- نیمه اسکان	۳۷
۲-۳-۴- رمه گردانی	۳۸
۲-۳-۵- دهواره نشینی	۳۹
۲-۳-۶- مالواره نشینی	۴۰
۲-۴- خانواده در جامعه عشایر کوچنده	۴۱
۲-۴-۱- خانواده هسته ای	۴۲
۲-۴-۲- خانواده گسترده و مرکب	۴۲
۴۴	

۴۵	۶-۲- سازمان اجتماعی ایل
۴۷	۲-۶-۱- نمونه ایلات شمال غرب ایران (آذربایجان)
۴۸	۲-۶-۲- نمونه ایلات زاگرس
۴۸	۲-۶-۱-۲- نمونه ایلات زاگرس شمالی
۴۹	۲-۶-۲-۲- نمونه ایلات زاگرس میانی
۴۹	۲-۶-۳-۲- زاگرس جنوبی
۴۹	۲-۶-۳- نمونه ایلات منطقه جنوب شرق کشور
۴۹	۲-۶-۴- نمونه ایلات منطقه شمال شرق
۵۰	۷-۲- ساخت قدرت
۵۳	۸-۲- ساخت قدرت در نمونه های دیگر ایلات ایران
۵۵	۲-۹- ادراک تعلق به ایل
۵۶	۲-۱۰- واحد کوچندگی
۵۹	۲-۱۰-۱- مال سید قنبر
۶۰	۲-۱۰-۲- خانوارهای مال سید بهروز
۶۱	۲-۱۰-۳- مال کاخورشید رهبر
۶۵	۲-۱۱- قشرها
۶۶	۲-۱۱-۱- ایل بهمنی
۶۶	۲-۱۱-۲- ایل بویر احمد سفلی
۷۴	منابع و مآخذ فصل دوم
۷۶	بخش دوم: جمعیت عشایر کوچنده
۷۸	فصل سوم: کلیات جمعیت کوچندگان
۷۸	۳-۱- هدف از مطالعه جمعیت کوچندگان
۷۸	۳-۱-۱- پیشینه جمعیت عشایر کوچنده
۸۰	۳-۲- مشخصات کمی جمعیت
۸۰	۳-۲-۱- عدد جمعیت

- ۸۵..... ۳-۲-۲- توزیع منطقه ای عشایر کوچنده
- ۸۶..... ۳-۲-۱- زاگرس
- ۸۷..... ۳-۲-۱- آذربایجان
- ۸۷..... ۳-۲-۱- شرق ایران (خراسان و سیستان و بلوچستان)
- ۸۷..... ۳-۲-۱- سواحل دریای عمان و خلیج فارس
- ۸۷..... ۳-۲-۱- سواحل جنوبی دریاچه خزر
- ۸۸..... ۳-۲-۴- توزیع استانی ایلات و طوایف مستقل
- ۸۹..... ۳-۲-۵- ترکیب ایللی جمعیت
- ۹۳..... ۳-۲-۶- ترکیب معیشتی جمعیت
- ۹۳..... ۳-۳- مشخصات کیفی جمعیت
- ۹۳..... ۳-۱- ساخت سنی و جنسی
- ۹۵..... ۳-۲- شاخصهای سنی
- ۹۵..... ۳-۲-۱- میانه و میانگین سنی
- ۹۶..... ۳-۳- بار تکفل اقتصادی
- ۹۷..... منابع و مآخذ فصل سوم
- ۱۰۰..... فصل چهارم : مشخصات ایلات و طوایف مستقل شمال غرب ایران
- ۱۰۰..... ۴-۱- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان اردبیل
- ۱۰۳..... ۴-۲- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان آذربایجان شرقی
- ۱۰۷..... ۴-۳- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان آذربایجان غربی
- ۱۱۲..... منابع و مآخذ فصل چهارم
- ۱۱۴..... فصل پنجم: مشخصات ایلات و طوایف مستقل شمال شرق و جنوب شرق کشور
- ۱۱۴..... ۵-۱- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده شمال شرق
- ۱۱۴..... ۵-۱-۱- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان خراسان شمالی
- ۱۱۸..... ۵-۱-۲- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان خراسان رضوی
- ۱۲۳..... ۵-۱-۳- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان خراسان جنوبی

۱۲۹.....	۲-۵- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده جنوب شرق کشور
۱۳۹.....	۱-۲-۵- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان سیستان و بلوچستان
۱۴۱.....	۲-۲-۵- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان کرمان
۱۴۹.....	منابع و مأخذ فصل پنجم
۱۵۰.....	فصل ششم: مشخصات ایلات و عشایر منطقه زاگرس
۱۵۱.....	۱-۶- منطقه زاگرس شمالی
۱۵۱.....	۱-۱-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان همدان
۱۵۴.....	۲-۱-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان کرمانشاه
۱۵۸.....	۳-۱-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان لرستان
۱۶۳.....	۴-۱-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان ایلام
۱۶۹.....	۲-۶- زاگرس میانی
۱۶۹.....	۱-۲-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان چهارمحال و بختیاری
۱۷۲.....	۲-۲-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان کهگیلویه و بویر احمد
۱۷۶.....	۳-۲-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان خوزستان
۱۸۰.....	۳-۶- منطقه زاگرس جنوبی
۱۸۰.....	۱-۳-۶- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان فارس
۱۸۵.....	منابع و مأخذ فصل ششم
۱۸۷.....	فصل هفتم: مشخصات ایلات و طوایف مستقل حواشی کویر مرکزی
۱۸۷.....	۱-۷- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان سمنان
۱۹۴.....	۲-۷- مشخصات ایلات و طوایف مستقل استان تهران
۱۹۸.....	۳-۷- مشخصات ایلات و طوایف مستقل استان مرکزی
۲۰۱.....	۴-۷- مشخصات ایلات و طوایف مستقل استان قم
۲۰۲.....	۵-۷- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان اصفهان
۲۰۵.....	۶-۷- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان یزد
۲۰۸.....	منابع و مأخذ فصل هفتم

فصل هشتم: مشخصات ایلات و طوایف حواشی بحر خزر و جنوب غربی البرز.....	۲۱۰
۸-۱- منطقه ساحلی دریاچه خزر.....	۲۱۰
۸-۱-۱- استان گیلان.....	۲۱۰
۸-۱-۲- استان مازندران.....	۲۱۲
۸-۱-۳- استان گلستان.....	۲۱۵
۸-۲- منطقه جنوب غربی البرز.....	۲۱۹
۸-۲-۱- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان قزوین.....	۲۱۹
۸-۲-۲- مشخصات ایلات و عشایر کوچنده استان زنجان.....	۲۲۲
منابع و مأخذ فصل هشتم.....	۲۲۵

فهرست جداول صفحه

جدول شماره ۱: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران : زاگرس شمالی (کلهر)	۵۱
جدول شماره ۲: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران : زاگرس میانی (بختیاری)	۵۱
جدول شماره ۳: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران: زاگرس جنوبی (قشقایی)	۵۲
جدول شماره ۴: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران: آذربایجان غربی (ایل جلالی)	۵۲
جدول شماره ۵: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران: شمال شرق (خراسان)	۵۳
جدول شماره ۶: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران: کرمان، ایل بجاقچی	۵۳
جدول شماره ۷: ساخت سنتی قدرت در عشایر ایران: سیستان	۵۴
جدول شماره ۸: تعداد خانوار و جمعیت عشایر ییلاقی استانهای کشور	۸۲
جدول شماره ۹: تعداد خانوار و جمعیت عشایر قشلاقی استانهای کشور	۸۴
جدول شماره ۱۰: جمعیت ایلات مهم ایران در سال ۱۳۸۷	۹۰
جدول شماره ۱۱: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان اردبیل	۱۰۰
جدول شماره ۱۲: خانوار و جمعیت عشایر استان اردبیل	۱۰۱
جدول شماره ۱۳: جمعیت عشایری استان اردبیل (دوره ییلاقی)	۱۰۲
جدول شماره ۱۴: جمعیت عشایری استان اردبیل (دوره قشلاقی)	۱۰۲
جدول شماره ۱۵: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان آذربایجان شرقی	۱۰۴
جدول شماره ۱۶: خانوار و جمعیت عشایر استان آذربایجان شرقی	۱۰۵
جدول شماره ۱۷: جمعیت عشایری استان آذربایجان شرقی (دوره ییلاقی)	۱۰۶
جدول شماره ۱۸: جمعیت عشایری استان آذربایجان شرقی (دوره قشلاقی)	۱۰۶
جدول شماره ۱۹: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان آذربایجان غربی	۱۰۸
جدول شماره ۲۰: خانوار و جمعیت عشایر استان آذربایجان غربی	۱۰۹
جدول شماره ۲۱: جمعیت عشایری استان آذربایجان غربی (دوره ییلاقی)	۱۱۰
جدول شماره ۲۲: جمعیت عشایری استان آذربایجان غربی (دوره قشلاقی)	۱۱۱
جدول شماره ۲۳: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان خراسان شمالی	۱۱۵

- جدول شماره ۲۴: خانوار و جمعیت عشایر استان خراسان شمالی ۱۱۶
- جدول شماره ۲۵: جمعیت عشایری استان خراسان شمالی (دوره بیلاقی) ۱۱۷
- جدول شماره ۲۶: جمعیت عشایری استان خراسان شمالی (دوره قشلاقی) ۱۱۷
- جدول شماره ۲۷: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان خراسان رضوی ۱۱۹
- جدول شماره ۲۸: خانوار و جمعیت عشایر استان خراسان رضوی به تفکیک شهرستانها ۱۲۱
- جدول شماره ۲۹: جمعیت عشایری استان خراسان رضوی (دوره بیلاقی) ۱۲۲
- جدول شماره ۳۰: جمعیت عشایری استان خراسان رضوی (دوره قشلاقی) ۱۲۲
- جدول شماره ۳۱: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان خراسان جنوبی ۱۲۴
- جدول شماره ۳۲: خانوار و جمعیت عشایر استان خراسان جنوبی ۱۲۶
- جدول شماره ۳۳: جمعیت عشایری استان خراسان جنوبی (دوره بیلاقی) ۱۲۷
- جدول شماره ۳۴: جمعیت عشایری استان خراسان جنوبی (دوره قشلاقی) ۱۲۸
- جدول شماره ۳۵: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان سیستان ۱۳۰
- جدول شماره ۳۶: خانوار و جمعیت عشایر استان سیستان و بلوچستان ۱۳۹
- جدول شماره ۳۷: جمعیت عشایری استان سیستان و بلوچستان (دوره بیلاقی) ۱۴۰
- جدول شماره ۳۸: جمعیت عشایری استان سیستان و بلوچستان (دوره قشلاقی) ۱۴۰
- جدول شماره ۳۹: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان کرمان ۱۴۲
- جدول شماره ۴۰: خانوار و جمعیت عشایر استان کرمان به ۱۴۶
- جدول شماره ۴۱: جمعیت عشایری استان کرمان (دوره بیلاقی) ۱۴۷
- جدول شماره ۴۲: جمعیت عشایری استان کرمان (دوره قشلاقی) ۱۴۷
- جدول شماره ۴۳: ایلات و طوایف مستقل که محل استقرار آنها در استان همدان است ۱۵۲
- جدول شماره ۴۴: خانوار و جمعیت عشایر استان همدان ۱۵۲
- جدول شماره ۴۵: جمعیت عشایری استان همدان (دوره بیلاقی) ۱۵۳
- جدول شماره ۴۶: جمعیت عشایری استان همدان (دوره قشلاقی) ۱۵۴
- جدول شماره ۴۷: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان کرمانشاه ۱۵۵
- جدول شماره ۴۸: خانوار و جمعیت عشایر استان کرمانشاه ۱۵۶

- جدول شماره ۴۹: جمعیت عشایری استان کرمانشاه (دوره بیلاقی)..... ۱۵۷
- جدول شماره ۵۰: جمعیت عشایری استان کرمانشاه (دوره قشلاقی)..... ۱۵۷
- جدول شماره ۵۱: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان لرستان..... ۱۵۹
- جدول شماره ۵۲: خانوار و جمعیت عشایر استان لرستان..... ۱۵۶
- جدول شماره ۵۳: جمعیت عشایری استان لرستان (دوره بیلاقی)..... ۱۶۱
- جدول شماره ۵۴: جمعیت عشایری استان لرستان (دوره قشلاقی)..... ۱۶۲
- جدول شماره ۵۵: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان ایلام..... ۱۶۴
- جدول شماره ۵۶: خانوار و جمعیت عشایر استان ایلام..... ۱۶۶
- جدول شماره ۵۷: جمعیت عشایری استان ایلام (دوره بیلاقی)..... ۱۶۷
- جدول شماره ۵۸: جمعیت عشایری استان ایلام (دوره قشلاقی)..... ۱۶۸
- جدول شماره ۵۹: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان چهارمحال... ۱۷۰
- جدول شماره ۶۰: خانوار و جمعیت عشایر استان چهارمحال و بختیاری..... ۱۷۰
- جدول شماره ۶۱: جمعیت عشایری استان چهارمحال و بختیاری (دوره بیلاقی)..... ۱۷۱
- جدول شماره ۶۲: جمعیت عشایری استان چهارمحال و بختیاری (دوره قشلاقی)..... ۱۷۱
- جدول شماره ۶۳: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۷۳
- جدول شماره ۶۴: خانوار و جمعیت عشایر استان کهگیلویه و بویراحمد..... ۱۷۳
- جدول شماره ۶۵: جمعیت عشایری استان به تفکیک سن و جنس (دوره بیلاقی)..... ۱۷۴
- جدول شماره ۶۶: جمعیت عشایری استان به تفکیک سن و جنس (دوره قشلاقی)..... ۱۷۵
- جدول شماره ۶۷: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان خوزستان..... ۱۷۷
- جدول شماره ۶۸: خانوار و جمعیت عشایر استان خوزستان به تفکیک شهرستانها..... ۱۷۸
- جدول شماره ۶۹: جمعیت عشایری استان خوزستان (دوره بیلاقی)..... ۱۸۰
- جدول شماره ۷۰: جمعیت عشایری استان خوزستان (دوره قشلاقی)..... ۱۸۰
- جدول شماره ۷۱: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان فارس..... ۱۸۱
- جدول شماره ۷۲: خانوار و جمعیت عشایر استان فارس..... ۱۸۲
- جدول شماره ۷۳: جمعیت عشایری استان فارس (دوره بیلاقی)..... ۱۸۳
- جدول شماره ۷۴: جمعیت عشایری استان فارس (دوره قشلاقی)..... ۱۸۴

- جدول شماره ۷۵: تعداد خانوار و جمعیت ایل و طایفه های مستقل استان سمنان ۱۸۸
- جدول شماره ۷۶: خانوار و جمعیت عشایر استان سمنان ۱۹۳
- جدول شماره ۷۷: جمعیت عشایری استان سمنان (دوره ییلاقی) ۱۹۴
- جدول شماره ۷۸: جمعیت عشایری استان سمنان (دوره قشلاقی) ۱۹۴
- جدول شماره ۷۹: ایلاتی که محل استقرار آنها در استان تهران است ۱۹۵
- جدول شماره ۸۰: خانوار و جمعیت عشایر استان تهران ۱۹۶
- جدول شماره ۸۱: جمعیت عشایری استان تهران (دوره ییلاقی) ۱۹۷
- جدول شماره ۸۲: جمعیت عشایری استان تهران (دوره قشلاقی) ۱۹۷
- جدول شماره ۸۳: ایلاتی که محل استقرار آنها در استان مرکزی است ۱۹۸
- جدول شماره ۸۴: خانوار و جمعیت عشایر استان مرکزی ۱۹۹
- جدول شماره ۸۵: جمعیت عشایری استان مرکزی (دوره ییلاقی) ۲۰۰
- جدول شماره ۸۶: جمعیت عشایری استان مرکزی (دوره قشلاقی) ۲۰۰
- جدول شماره ۸۷: ایل و طایفه ای که محل استقرار آنها در استان قم است ۲۰۱
- جدول شماره ۸۸: جمعیت عشایری استان قم (دوره قشلاقی) ۲۰۲
- جدول شماره ۸۹: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان اصفهان ۲۰۳
- جدول شماره ۹۰: خانوار و جمعیت عشایری استان اصفهان ۲۰۳
- جدول شماره ۹۱: جمعیت عشایری استان اصفهان (دوره ییلاقی) ۲۰۴
- جدول شماره ۹۲: جمعیت عشایری استان اصفهان (دوره قشلاقی) ۲۰۵
- جدول شماره ۹۳: تعداد خانوار و جمعیت ایلها و طایفه های مستقل استان یزد ۲۰۵
- جدول شماره ۹۴: خانوار و جمعیت عشایری استان یزد ۲۰۶
- جدول شماره ۹۵: جمعیت عشایری استان یزد (دوره ییلاقی) ۲۰۷
- جدول شماره ۹۶: جمعیت عشایری استان یزد (دوره قشلاقی) ۲۰۷
- جدول شماره ۹۷: طوایف مستقل که محل استقرار ییلاقی یا قشلاقی ۲۱۰
- جدول شماره ۹۸: خانوار و جمعیت عشایر استان گیلان ۲۱۱
- جدول شماره ۹۹: جمعیت عشایری استان گیلان (دوره ییلاقی) ۲۱۲
- جدول شماره ۱۰۰: جمعیت عشایری استان گیلان (دوره قشلاقی) ۲۱۲

جدول شماره ۱۰۱: ایلات و طوایف مستقل که محل استقرار آنها در استان مازندران

است ۲۱۳

جدول شماره ۱۰۲: خانوار و جمعیت عشایر استان مازندران ۲۱۳

جدول شماره ۱۰۳: جمعیت عشایری استان مازندران (دوره ییلاقی) ۲۱۴

جدول شماره ۱۰۴: جمعیت عشایری استان مازندران (دوره قشلاقی) ۲۱۵

جدول شماره ۱۰۵: ایلات و طوایف مستقل که محل استقرار آنها در استان گلستان

است. ۲۱۶

جدول شماره ۱۰۶: خانوار و جمعیت عشایری استان گلستان ۲۱۷

جدول شماره ۱۰۷: جمعیت عشایری استان گلستان (دوره ییلاقی) ۲۱۸

جدول شماره ۱۰۸: جمعیت عشایری استان گلستان (دوره قشلاقی) ۲۱۸

جدول شماره ۱۰۹: ایل و طوایف مستقل که محل استقرار آنها در استان قزوین است. ۲۲۰

جدول شماره ۱۱۰: خانوار و جمعیت عشایری استان مرکزی ۲۲۰

جدول شماره ۱۱۱: جمعیت عشایری استان قزوین (دوره ییلاقی) ۲۲۱

جدول شماره ۱۱۲: جمعیت عشایری استان قزوین (دوره قشلاقی) ۲۲۱

جدول شماره ۱۱۳: خانوار و جمعیت عشایری استان زنجان ۲۲۳

جدول شماره ۱۱۴: جمعیت عشایری استان زنجان (دوره ییلاقی) ۲۲۴

جدول شماره ۱۱۵: جمعیت عشایری استان زنجان (دوره قشلاقی) ۲۲۴

۲۲۷	نقشه شماره ۱: منطقه بندی جمعیت عشایر کوچنده ایران
۲۲۸	نقشه شماره ۲: جمعیت عشایر کوچنده منطقه آذر بایجان
۲۲۹	نقشه شماره ۳: جمعیت عشایر کوچنده منطقه بحر خزر
۲۳۰	نقشه شماره ۴: جمعیت عشایر کوچنده جنوب شرق ایران
۲۳۱	نقشه شماره ۵: جمعیت عشایر کوچنده منطقه غرب البرز
۲۳۲	نقشه شماره ۶: جمعیت عشایر کوچنده منطقه خراسان
۲۳۳	نقشه شماره ۷: جمعیت عشایر کوچنده زاگرس جنوبی
۲۳۴	نقشه شماره ۸: جمعیت عشایر کوچنده زاگرس شمالی
۲۳۵	نقشه شماره ۹: جمعیت عشایر کوچنده منطقه زاگرس میانی
۲۳۶	نقشه شماره ۱۰: جمعیت عشایر کوچنده منطقه سواحل جنوب
۲۳۷	نقشه شماره ۱۱: جمعیت عشایر کوچنده منطقه کویری

www.ketab.ir

پیشگفتار:

کتاب جامعه و جمعیت عشایر کوچنده یکی از مجموعه کتابهای کاربردی است. بررسی جامعه کوچندگان نتیجه سالها مطالعه در جوامع کوچندگی در ایران است که نگارنده به آن پرداخته است. مطالعات جمعیتی بر اساس نتایج طرح سرشماری اجتماعی - اقتصادی عشایر کوچنده طی سالهای سرشماری عشایری ۱۳۶۶، ۱۳۷۷ و ۱۳۸۷ تهیه شده است. اساس کار بر بنیان طرح سرشماری سال ۱۳۸۷ انجام شده است که آخرین سرشماری جامعه مورد مطالعه است.

طرح یادشده در دو مجلد: ۱- گزیده نتایج طرح ۲- جمعیت عشایری دهستانها بوسیله مرکز آمار ایران منتشر شده است. که داده های آماری و نتایج ارائه شده آن بصورت خام و بر حسب دهستانها تدوین شده است. چنانکه برای بدست دادن ارقام مربوط به ایلات و جمعیت کوچنده هر استان ناگزیر به جمع و محاسبه کوچنده های دهستانهای هر استان بوده ایم تا بتوانیم ارقام یاد شده را تجزیه و تحلیل نمائیم. در این مطالعه سعی شده است به موارد زیر پاسخ داده شود:

- ۱- تطور معیشت کوچندگی در ایران چگونه است؟
- ۲- خانواده در جامعه عشایر کوچنده چه جایگاهی دارد؟
- ۳- سازمان ایلی کوچندگان در گذشته چگونه بوده است؟
- ۴- توزیع عشایر کوچنده بر حسب مناطق جغرافیایی چگونه است؟
- ۵- ترکیب ایلی جمعیت کوچنده چگونه است؟
- ۶- مشخصات ایلات و طوایف هریک از استانها از نظر جمعیتی چگونه است؟

در اینجا الزم می دانم از همکاریهای بی دریغ سرکار خانم مهندس فرحناز میراج که به مدت ۲ سال بطور مستمر در تهیه این کتاب با نگارنده همکاری نموده اند تشکر نمایم.

امید است این کتاب مورد استفاده علاقمندان به برنامه ریزی کوچ و کوچندگی قرار گیرد. مخصوصاً دانشجویان علوم انسانی و بالخصوص دانشجویان رشته جغرافیا و برنامه ریزی روستایی و رشته های علوم اجتماعی تا توانسته باشیم گامی در جهت توسعه زندگی کوچندگان این سرزمین برداشته باشیم.

عباس بخشنده نصرت

استاد دانشگاه

مقدمه:

از گذشته های دور سه نوع معیشت در سرزمین ایران وجود داشته است. کوچندگی عشایری، روستا نشینی و شهر نشینی. گرچه بدرستی نمیتوان آغاز کوچندگی را در ایران معلوم کرد ولی به عقیده اکثر دانشمندان ایران پژوه، این شیوه از معیشت، تاریخی به درازای تاریخ زندگی انسان در این سرزمین دارد. و در تمام ادوار قبل و بعد از دوره باستان و در دوره ظهور اسلام تا به امروز این شیوه از معیشت در ایران وجود داشته است. حتی بعد از اسلام با ورود قبایل کوچنده ترک اغز یا غز کوچندگی بیش از پیش رشد یافت و بدنبال آن در قرن هفتم هجری نیز با یورش قوم مغول به ایران مجدداً تجدید کوچندگی آغاز گردید و کوچندگان ترک و مغول بیش از پیش به این شیوه از معیشت روی آوردند و بعدها اتحادیه هایی از ایلات و قبایل ترک به وجود آمد. مثل آق قویونلو و قره قویونلو و سرانجام دولتهای صفویه، افشاریه، زندیه و قاجاریه هم با نظام ایلاتی به حکومت رسیدند و حتی بسیاری از حکام ایلات در دوره قاجار از خاندان سلطنتی بودند.

در این دوره اداره امور مناطق عشایری به عهده رؤسای ایلات واگذار می شد و برای اداره ایلات بزرگ ایلخانی و ایل بیگی منصوب می شدند و انتصاب اینان محدود به خاندان خوانین بود. ایلخانی ایل قاجار (در غیاب شاه وقت) ریاست شورای ریش سفیدان ایل را به عهده داشت و از نفوذ فراوانی برخوردار بود. چنانکه بعد از خلع محمد علی شاه در سال ۱۹۰۹، عضدالملک ایلخانی قاجار نایب سلطنه شد. نکته قابل توجه اینکه در تمام این دوران معیشت کوچندگی در مقابل معیشت شهرنشینی و روستا نشینی از اعتبار بیشتری برخوردار بود. دلیل آنهم بسیار روشن بود چون حاکمیت سیاسی در دست سران ایل بود که خود به نوعی جزء طبقه اشراف نظامی بودند. اینان با زندگی

ساکن دشمنی می ورزیدند و از دهقانان و شهرنشینان بهره کشی می کردند. در نتیجه بخش اعظم جمعیت را عشایر کوچنده تشکیل می دادند چنانکه بنا به تخمین تمسن راپرت قونسولگری انگلیس در سال ۱۲۸۵ بخش اعظم جمعیت کشور را کوچندگان تشکیل می دادند (۷۷/۳ درصد)، پس از آن جمعیت شهری (۱۹/۳ درصد)، و روستائینان فقط (۳/۴) درصد را دربردارند. گرچه نمی توان صحت این تخمین را باورداشت ولی شک نیست که با توجه به بیش از هزار سال حکومت امپراطوران صحرانورد در این مرزوبوم کوچندگی در درجه اول اهمیت قرار داشت و زندگی روستائینانی بزعم کوچندگان خوار و خفیف شمرده می شد. اعداد و ارقام دیگری که بتواند از صحت علمی برخوردار باشد تا قبل از سرشماری های اقتصادی و اجتماعی عشایری (۱۳۶۶-۱۳۷۷ و ۱۳۸۷) وجود ندارد. مگر داده هایی که عموماً بوسیله مستشرقین برآورد شده است که نمی تواند خالی از اشکال باشد.

با احترام

عباس بخشنده نصرت